

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE NASRETTİN HOCA FİKRALARININ KÜLTÜR AKTARIMINDA KULLANILMASI

USING NASRETTIN HODJA COMMENTS IN CULTURAL TRANSFER IN
TEACHING TURKISH TO FOREIGNERS

Şerife AKSU

ORCID: 0000-0002-6853-0564

DOI: 10.5281/zenodo.10437039

ÖZET

Bu çalışma daha önce hazırlanmış olan "Nasrettin Hoca Fıkralarının Yabancılara Türkçe Öğretiminde Orta Türkçe (B1-B2) Seviyelerinde Kullanılması" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Çalışmanın problem durumu Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi bünyesinde bulunan TÖMER'de eğitim alan B1-B2 öğrencilerine "Eşeğe Kim Binecek" adlı fıkranın okutulup hazırlanan soruların cevaplanmasıyla ortaya çıkmıştır. Farklı ülkelerden gelen(Nijerya, Kamerun, Somali, Kırgızistan, Özbekistan, Suriye, Tacikistan, Kamerun) ve B2 seviyesini tamamlayan 20 öğrenci üzerinde denenmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin sorulara cevap veremediği, fıkra içinde geçen deyim ve atasözlerini anlayamadıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Nasrettin Hoca, Fıkra, Kültür Aktarımı, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi

ABSTRACT

This study was produced from the master's thesis titled "Using Nasrettin Hodja Jokes in Teaching Turkish to Foreigners at Intermediate Turkish (B1-B2) Levels". The problem of the study emerged by reading the joke called "Who Will Ride the Donkey" to B1-B2 students studying at TÖMER within Karamanoğlu Mehmetbey University and answering the prepared questions. It was tested on 20 students who came from different countries (Nigeria, Cameroon, Somalia, Kyrgyzstan, Uzbekistan, Syria, Tajikistan, Cameroon) and completed the B2 level. As a result of the study, it was seen that the students could not answer the questions and understand the idioms and proverbs in the jokes.

Keywords: Nasrettin Hodja, Joke, Cultural Transfer, Teaching Turkish as a Foreign Language

İlgili Yazar: Şerife AKSU
Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu
Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü.

Başvuru Tarihi/Received: 01.11.2023
Kabul Tarihi/Accepted: 20.12.2023

Giriş

Kişilerin diğer insanlarla iletişim kurmak için en çok kullandığı vasıta dildir. Dil bir kimsenin kendini ifade edebilmek, duygu ve düşüncelerini karşısındakilere aktarabilmek için kullandığı bir vasıtaadır.

Yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretilirken birçok materyal ve kaynak kullanılmaktadır. Öğretim gerçekleştirilirken üzerinde dikkatle durulması gereken konulardan biri de kültür aktarımıdır. Dil öğretimi aynı zamanda kültür öğretimini de beraberinde getirir (Zeyrek,2020:166).

Her milletin kendine has gelenek ve göreneklere vardır. Bu gelenek ve göreneklerin oluşmasında uzun yıllar rol alır. Nesilden nesile aktarılmasında ise insanların büyük bir rolü vardır.

Kültür maddi veya manevi olarak bir milletin bütün özelliklerini taşır. Dilin ilerleyebilmesi için kültüre ihtiyacı olduğu gibi kültürün aktarılması içinde dile ihtiyaç vardır. Birlikte sistematik bir şekilde ilerlerler (Miçooğulları,2020: 43).

Bir dili konuşmak ve yazmak o dili bildiğimizi gösteren başat bir göstergedir. Fakat sadece konuşmak ve yazmak yeterli değildir. Dil, grameri yazımı ve anlatımıyla bir bütündür.

Öğrenci doğru anlaşılacak için hangi sözcüğün nerede kullanılacağını bilmelidir. Bazı sözcükler içinde buldukları bağlama göre anlam kazanır. Bir sözcüğün nerede hangi anlamda kullanılacağını bilmek için o toplumun kültürünü bilmek gerekmektedir. Bu öğrenciye kolaylık sağlayacaktır.

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek, gramer bilmek veya sadece kelime bilmek değildir. Türkçe mecazlarla örülü bir dildir. Kelimeler kullanımına ve birleştiği diğer kelimelerle çok farklı anlamlar kazanabilir. Türkçe konuşan ve Türkçe bildiğini düşünen bir kişi deyim ve atasözlerini anlamlandırmakta zorluk çekebilir bunun en temel sebebi birleşen kelimelerin gerçek anlamları dışında kullanılıyor olmasıdır.

Öğrenilmek istenilen dille mecazlar ve atasözleriyle karşılaşan ve bunları anlayamayan öğrencilerde motivasyon bozukluğu ortaya çıkacaktır. Fakat dil öğrencisi, öğrendiği milletin kültürünü öğrenirse kullanılan mecazları anlamlandırması daha kolay olacaktır. Bu durum öğrenci de hem öğrenme isteği hem de öz güven meydana getirecektir.

Türk halk kültüründe önemli bir rol oynayan Nasreddin Hoca, fıkralarıyla gencinden yaşlısına kadar bilinen bir karakterdir. Hatta Uluslararası kutlamalar şeklinde de anılmaktadır. "Onun hikmet ve hisse dolu fıkraları, yıkılış ve devriliş devrinin tozları, dumanları arasında bunalanlara ümit ve neşe veren bir şimşek olmuştur." (Konyalı, 2001: 169).

Nasrettin Hoca'nın fıkralarına baktığımız zaman birçok kültürel unsura rastlamaktayız. Bu

unsurlar günümüzde çok yer almasa da Nasrettin hocanın fıkraları için temel bir varlık oluşturmaktadır. Kandil, kılıç, semer, heybe, ibrik, sarık, şalvar, çarık gibi daha pek çok sayabileceğimiz unsurlar vardır.

Günümüzde bu unsurlar açısından incelediğimizde kültürümüzün birçok açıdan farklı bir kalıba girdiğini görmekteyiz. Örneğin şalvar artık köy insanına has bir giyecek olmuşken şehir insanı daha çok pantolon, etek giymektedir.

Nasrettin hoca fıkralarının günümüze kadar gelmesinin bir diğer sebebi de sosyal hayata dair mesajlar içermesidir. Birçok insan açısından bu fıkralar komedi amaçlı yazılmış veya anlatılmış gibi görünse de aslında Nasrettin Hoca bu anlatılarla daha çok devrin yöneticileri olsun, toplumda yaşanan bir aksaklık olsun bunlara dikkat çekmiştir. Türk aile birliğinin, birey ilişkisi ve davranışlarının kültürel bağlama göre değerlendirildiği görülmüştür. Hocanın fıkraları ve kişiliği de buna göre şekil almıştır.

Toplumsal hafızanın önemli öğelerinden olan Nasrettin Hoca fıkraları kimlik-ulus terimleriyle somut bir alan oluşturmaktadır. İlhan Başgöz, Nasreddin Hoca'yı Türk halkının yarattığı kadar, Türk halkını da Nasreddin Hoca'nın yarattığını, duygu ve düşünce dünyamızın biçimlenmesinde onun katkısının küçümsenmeyecek derecede olduğunu ifade eder (1986, s. 139:140).

Bunlardan yola çıkıldığında toplumun sosyal değer unsurlarıyla yetişen ve bunu yansıtabilen bir fıkra anlatı tipi günümüze kadar gelmiş ve yüzyıllar içinde bir anlatı tarzı olmuştur. Burada kültürel unsurların edebi eserler açısından ne kadar anlam ifade ettiği anlaşılmaktadır. Aynı şekilde Nasrettin Hoca fıkraları da kültürel ve edebi anlamda ayrıcalıklı bir konumda bulunmaktadır. Geleneksel bir anlatı olarak ifade edilen fıkraların "günümüzde halen yaşıyor olabilmeleri, bugünkü duyuş, düşünüş, anlayış biçimimiz içinde, bizler için geçerli anlamlar barındırmasıyla, doğrudan veya dolaylı olarak, bize bizler hakkında bir şeyler anlatabilme yeteneğiyle açıklanabilir." (Şimşek, 2021).

Bir başka ifade ile yüzyıllar öncesinden günümüze kadar yaşama kudreti bulunan bu fıkraları, "kolektif kimliğimizin izlerini bulabileceğimiz bir havuz olarak" (Şimşek,2021) görmek mümkündür.

Nasrettin Hoca Türk toplum yaşayışının gelenek görenek adetler açısından kimi zaman tersine çevirerek detaylı bir bilgelikle beraber kültürün yol göstergesini çizmiştir.

Her ailede yaşanılabilen olumsuz aksaklıklar yani fakirlik, geçimsizlik gibi unsurların fıkra anlatılarına geçtiğini görmekteyiz. Buradan ise Türk aile yapısının birçok olumsuz durumları defederek aile birliğini bozmadan genç ve sağlıklı bir dinamik oluşturduğunun da ipuçlarını yakalayabiliriz.

Sonuç olarak toplumsal hafızayı oluşturan kültürel yapı farklı edebi eserlerde olduğu üzere Nasrettin Hoca fıkralarına da yansımıştır. Toplum içindeki bazı kalıpları Hoca'nın zaman zaman bozduğunu da görmekteyiz. Ortaya konulan anlatılar sayesinde Türk aile yapısının ipuçlarını da almaktayız.

Nasrettin Hoca Fıkralarının Yabancılara Türkçe Öğretiminde Orta Türkçe (B1-B2) Seviyelerinde Kullanılması adlı yüksek lisans tezinde öğrencilere Eşeğe Kim Binecek başlıklı fıkra çalışması uygulatılmış ve öğrencilerin etkinlik çalışmasına verdiği cevaplar analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda öğrencilerden beklenen başarı görülememiştir. Yüksek lisans tezinde toplam 29 fıkraya ve fıkralar için hazırlanan etkinlik çalışmasına yer verilmiştir.

Yöntem

Bu çalışma da betimsel nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Öğrencilerle bire bir görüşmeler yapılarak dokümanlar elde edilmiş ve doküman analizi yapılmıştır.

Sonuç

Yapılan bu çalışma Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi TÖMER'de eğitim gören B1-B2 seviyesi öğrenciler üzerinin de uygulanarak ortaya çıkmıştır. Öğrenciler için hazırlanan Nasrettin Hoca fıkrası öğrencilerin seviyesi dikkate alınarak seçilmiş ve içerisine öğrencilerin günlük hayatlarında duyabilecekleri deyim ve atasözleri yerleştirilmiştir. Fıkra içerisinde bazı kelime ve cümle gruplarında değişimler yapılmıştır. Bu değişimler yapılırken kıstas olarak Yunus Emre Enstitüsünün hazırlamış olduğu *Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1-B2* ders ve çalışma kitapları kullanılmıştır. Yapılan bu değişimin amacı kelime çeşitliliğini artırarak öğrencilerin daha çok kelime öğrenmesini sağlamaktır. Tek anlamlı olan kelimeler yerine eş anlamı veya zıt anlamı olan kelimelerin kullanılması da kelime öğretmeyi amaç edinmenin bir diğer sonucudur.

Öğrencilere yaptırmış olduğumuz fıkra çalışmasında ilk olarak öğrencinin fıkrayı okumasını ve anlaması istedik daha sonra fıkranın içinden seçilen altı kelimenin hem Türkçe anlamını hem de kendi dillerindeki anlamlarını yazmalarını isteyerek öğrencilerin kelime bilgilerini geliştirmeyi amaç edindik. Verilen kelimelerin hepsini doğru yazabilen öğrencinin olmamasının yanı sıra öğrencilerden beklenen başarı görülememiştir.

Öğrencinin kelime bilgisini geliştirmeyi amaçlayan üçüncü etkinimiz kelimelerin zıt anlamları eş veya yakın anlamlarını sorduğumuz etkinlik çalışmamızdır burada öğrencilere sekiz kelime verilmiştir.

Dördüncü etkinliğimiz bir gramer sorusudur fıkranın içinden geçen bir cümle aynen alınmış

ve cümlede kullanılan gramerlerin öğrenciler tarafından bulunarak açıklanması istenmiştir. Öğrencilerin en zorlandıkları etkinliklerden biri gramer etkinliği olduğu görülmektedir gramer ekini doğru bulan öğrenciler hangi gramer olduğunu yazamamış veya soruyu boş bırakarak geçmeyi tercih etmişlerdir.

Bu etkinlik çalışması ile öğrencilerin öğrendikleri gramerleri tekrar etmeleri ve uygulama üzerinde görerek kalıcı bir öğrenme sağlamaları veya eğer gramer konusu unutulmuş ise öğrencinin geriye dönük çalışma yapmasını amaç edinmiştir.

Beşinci etkinliğimiz cümlede anlam sorusudur fıkrada geçen ve halk ağzında kullanılan bir deyim verilmiştir. Verilen deyim cümle içerisinde kullanılmış ve öğrencinin deyimın mecaz anlam ve gerçek anlam açısından değerlendirilmesi istenmiştir. Öğrencilerin diğer sorulara kıyasla en başarılı olduğu bölüm bu bölüm olmuştur.

Altıncı etkinlik öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmek için hazırlanmış bir etkinliktir. Bir deyim veya atasözü verilerek öğrencinin açıklaması istenmiştir. Öğrencinin hem atasözü ve deyim öğrenmesini hem de yazma becerisini geliştirmesi amaçlanarak hazırlanmış bir etkinlik çalışmasıdır. Yine yazma becerisi düşünülerek hazırlanmış bir diğer etkinlik olan yedinci etkinlikte öğrencinin empati yaparak duygu ve düşüncesini yazması istenmiştir. Yazma becerisi öğrencilerin zorlandıkları bir etkinlik olmuştur soruya cevap veren öğrencilerin birçok yazım hatası yaptığı görülmüştür.

Sekizinci ve dokuzuncu sorular yine deyim ve atasözleri üzerine olan sorulardır. Fıkranın içine yerleştirilmiş olan deyim ve atasözleri verilerek hem öğrencinin açıklaması hem de bir cümle içinde kullanması istenmiştir. Bu etkinlik ile öğrencilerin Türk atasözü ve deyimlerini bilmediği görülmüştür.

Son etkinlik olan onuncu etkinlik doğru yanlış etkinliğidir burada altı soru sorularak öğrencinin okuduğu fıkrayı anlayıp anlamadığı kontrol edilmiştir.

B1-B2 eğitimi almış olan öğrencilere yaptırılan bu çalışmada öğrencilerden beklenen başarı görülememiştir. Öğrencilerin eksiklikleri görülerek hazırlanmış olan bu çalışma öğrencilerin birden farklı beceri de kendilerini geliştirmelerini, Türk kültürünü öğrenmelerini, deyim ve atasözlerini anlamalarını içinde buldukları topluma adapte olmalarını kolaylaştırmayı hedef edinmiştir.

ÖNERİLER

Hazırlanan fıkralar sadece B1-B2 seviyelerinde kalmayıp diğer seviyelere de uyarlanarak alana sunulmalıdır.

Nasrettin Hoca geçmişten gelen kültür mirasıdır. Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanıldığı gibi Türk öğrencilerinin ders ve çalışma kitaplarında da kullanılmalıdır.

Yabancılara Türkçe öğretimi için düzenlenen fıkralar kültür ve dil birlikteliği içinde kültürel öğeler bakımında zenginleştirilmelidir.

Alana sunulacak olan fıkralar seçilirken öğrenci çeşitliliği düşünülmelidir. Fıkralar öğrencilere hitap etmeli ve günlük hayatla bağlantısı olmalıdır. Bu durum öğrencilerdeki isteği artıracak ve motive edecektir.

Nasrettin Hoca ve fıkraları gibi diğer edebi türlerde öğrencilere tanıtılmalı ve alanda kullanılabilir hale getirilmelidir. Türk tarihinden ve kültüründen izler taşıyan eserlerin alana kazandırılması öğrencilerin Türk dilini öğrenirken Türk kültürünü öğrenmesini de kolaylaştırarak adaptasyon sürecine olumlu katkılar sağlayacaktır.

Okuma kitapları ve etkinlikler için oluşturulan kitaplar görsel açıdan zenginleştirilmelidir.

Tiyatro her yaşta insanın dikkatini çekebilmesi yönüyle güçlü bir argümandır. Fıkralar drama türüne uyarlanarak sınıf ortamında öğrencilerden canlandırma istenmesi öğreticiliği ve kalıcılığı sağlayacaktır. "*Hangimiz sevmedik*" adlı bir dizideki kullanılan atasözleri tespit edilmiştir ve tespit edilen atasözlerinin ortak özelliği hece ölçüsü, kafiye, redif gibi ahenk unsurlarıdır (Aykaç2021,162). Bunun nedeni yukarıda bahsettiğimiz kalıcılığı sağlamak ve ezberi kolaylaştırmaktır.

KAYNAKÇA

- Aykaç, O. "Televizyonda Sözlü Kültürün Yeniden-Üretimi: 'Hangimiz Sevmedik 'Dizisindeki İcat Edilmiş Atasözleri" Milli Folklor 132(kış2021)150-165.
- Başgöz, İ. (1986). Folklor Yazıları. İstanbul: Adam Yayınları.
- Miçooğulları, M.(2020). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültürel Unsurların Kullanımı: "Anadolu Hikâyeleri Dizisi" Örneği. *International Journal of Teaching Turkish as a Foreign Language*. (3)1,2020-43
- Şimşek, R. Erdem, İ. (2021) Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma becerisi ve kazanım ilişkisi. *Rumeli'de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (22), 267-279.
- Zeyrek, S.(2020) Dil-Kültür İlişkisi Doğrultusunda Yabancı Dil Öğretimi. *International Journal of Teaching Turkish as a Foreign Language*. (3)2,2020-166.